No 60. 1846.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; voor de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk.
Brieven, *Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 14 NOVEMBER.

Advertentien van acht regels en daar beneden worden tegen *f* 1,75 geplaatst; meer dan acht regels tegen 20 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 13 November.

Zoo al de toon, waarop de minister van koloniën over de godsdienstige aangelegenheden in den Oost sprak, ongelukkig gekozen scheen, zoo was van den anderen kant zijn stilzwijgen over de handelingen van den gouverneur-generaal welsprekend. Op al die beschuldigingen, met nadruk, door verschillende sprekers, tegen den heer Rochussen in het midden gebragt, heeft de minister niets, volstrekt niets geantwoord. Hij heeft niet de minste poging gedaan, om het gedrag van zijn gouverneur-generaal omtrent de katholijke eeredienst te verdedigen. Door hem is niet één woord geuit, dat den verbanningsmaatregel, of de motieven daarvan, of eene der daarin voorkomende bepalingen, kon schijnen te billijken. Hij heeft dat alles gelaten onder den druk der algemeene verfoeijing, waarmede het is geschandvlekt. En als men nu, met dat stilzwijgen in verband brengt het besluit van den 5 Mei, dan komt men tot de zekerheid, dat de minister van koloniën zijn zegel drukt op de verontwaardiging, welke de Oostersche willekeur door hare verbanningen en godsdienstige aanmatigingen overal heeft ingeroepen.

Maar moet dan daaruit ook niet volgen, dat de minister de beginselen verzaakt, welke ten grondslag zijn genomen van het voor hem afgekeurd misbruik van magt? Als men de gevolgtrekkingen niet wil, dan kan men ook niet hechten aan de beginselen, waaruit zij zijn voortgevloeid. Dat is blijkbaar, als het licht van den dag.

Uit dit oogpunt beschouwd, bezit het systeem van den toestand der eerediensten in den Oost, door den minister ontwikkeld, niet de verdienste van duidelijkheid. Eigenlijk gesproken is dat systeem onder geen opzigt duidelijk. Het komt hier op neer:

Van de eene zijde stelt hij, dat de christelijke eerediensten in den Oost slechts getolereerd zijn; de Mahomedaansche moet dus als de heerschende godsdienst beschouwd worden: van de andere zijde zegt hij, dat hij de godsdienstige vrijheid wil, en alleen een toezigt verlangt.

Wij zullen niet beproeven, deze twee zoo zeer uiteenloopende beginselen te vereenigen. Het zoude onmogelijk zijn. Daarenboven wij gelooven ook niet, dat zij door den minister zóó zijn gemeend, als hij ze heeft uitgedrukt. Het is immers ieder man van talent niet gegeven, om zijne denkbeelden juist en duidelijk te improviseeren. En de heer Baud, die een man van talent is, niemand kan het ontkennen, zal op de welsprekenheid in den zin, dien wij hier bedoelen, zelf geen aanspraak maken. Het is dus daaraan, dat wij moeten toeschrijven, wat wij in zijn systeem tegenstrijdigs ontmoeten.

Is de Mahomedaansche godsdienst op Java de godsdienst van Staat? Zij is het noch regtens, noch feitelijk, en zij kan het niet zijn.

De Javanen zijn een overwonnen volk. De magt, die hen onderwierp en beheerscht was en is Christen. Hoe wilde nu dit christelijke volk de bijgeloovige eeredienst der, genoegzaam gansch onbeschaafde overwonnene bevolking uitroepen tot godsdienst van den Staat, dien zij ondernam op dien veroverden grond te bouwen? Wij laten daar het goddelooze van zulk eene handeling; maar was die niet onstaatkundig en gevaarlijk? Welk denkbeeld zou zich de Javaan van ons Europeanen gemaakt hebben, als wij, met verlaging onzer eigene godsdienstige begrippen, de hunne hadden ten troon geheven? Zij zouden daarin hebben gevonden een bewijs van zwakheid en goddeloosheid tevens. Het vermoeden van goddeloosheid zou ons bij den fanatiek godsdienstigen Javaan veracht hebben gemaakt; de schijn van zwakheid zou aanleiding hebben gegeven tot menigvuldige opstanden. Wil men voorbeelden? Dan behoeven wij slechts op Algerië te wijzen, waar het Fransche gouvernement, ten behoeve der Arabieren, den schijn aanneemt, van het Mahomedanismus tot Godsdienst van Staat te erkennen. Daarin juist vindt Abd-el-Kader gelegenheid, om de Arabieren voortdurend in strijd te houden. Dat de Franschen zoo weinig werk van hunne godsdienst schijnen te maken, geeft hun bij de Arabieren het aanzien, dat zij om hunne goddeloosheid door God gevloekt moeten zijn. En te gelijker tijd vinden zij daarin een bewijs van zwakheid, omdat zij de vernedering der eeredienst, welke het overwinnend Frankrijk belijdt, alleen en te regt, toeschrijven aan de vrees der Franschen voor de overmagt der Arabieren. Zij, de Arabieren, zouden, als zij overwinnaars waren, hun geloof niet ontveinzen voor de overwonnenen; is het wonder, dat zij die ontveinzing der Franschen toeschrijven aan het onvermogen van Frankrijk tegen over hen Arabieren? Het is de onvermijdelijke gevolgtrekking bij elk door onze materieele beschaving niet verbasterd volk.

Het fanatismus van het Javaansche volk, volgens de schildering van den heer Baud, is zoo gelijk aan dat der Arabieren, dat dezelfde oorzaak bij de beide volken, dezelfde gevolgen zoude hebben voortgebragt. Nederland heeft daarom wijsselijk gehandeld door het Islamismus nooit tot Godsdienst van Staat, zelfs niet in schijn, te verheffen. De regering heeft dat altijd geëerbiedigd en vrij gelaten; maar zonder de Christelijke eeredienst te verhelen, of te vernederen.

Zij zoude dat niet hebben kunnen doen, zonder openlijk in strijd te geraken met het systeem, dat zij volgt. De Europeaan is altijd op Java vertoond geworden als lid van een bevoorregt en veel edeler volk, dan de inboorling. Daartoe strekt de gansche inrigting van het stelsel op Java, van den beginne tot stand gebragt. Als nu de godsdienst het edelste is, wat de mensch bezit; hoe noodzakelijk was het dan niet, de Javanen een verheven denkbeeld te geven van de godsdienst van den in zijne oogen zoo ver boven hem verheven Europeaan?

Het is daarom een groote misslag geweest, dat men niet heeft getracht de Javanen tot het Christendom te voeren, dat men, integendeel, uit eene kwalijk begrepene vrees, zulks strengelijk heeft geweerd. Er ligt in den mensch eene natuurlijke zucht, om zijne godsvereering aan zijnen evenmensch mede te deelen, althans om die boven elke andere te verheffen. Daarom, hoezeer het den Javaan welkom moet geweest zijn te ondervinden, dat wij die neiging niet op hem in werking trachtten te brengen; zoo heeft zulks evenwel niet kunnen bijdragen, om den goeden dunk van ons Europeanen te vergrooten.

Maar vooral heeft dat systeem, dat onafgebroken de beschaving der Javanen door het Christendom heeft geweerd, voor ons zeer nadeelig gewerkt in een ander oogpunt. Namelijk de Javanen zijn blijven staan op hetzelfde punt, waarop onze overwinning ze heeft gelaten. Zij hebben met hunne godsdienst alle volkspassiën behouden, welke onze vestiging op Java heeft opgewekt. De geestdrijverij, die hen bezielt, geholpen door de afsluiting, welke de regering handhaaft, heeft tusschen de Javanen en de Europeërs eene scheidsmuur opgeworpen, welke ons Europeanen altijd blijft doen aanzien als overweldigers van den grond, waarop wij gelegerd zijn, en welke zij op ons moeten herwinnen.

Hadden wij getracht de Javanen te beschaven; hadden wij gewerkt om hun onze gewoonten, gebruiken, behoeften, zeden, eeredienst mede te deelen; hadden wij hen alzoo gevormd tot één volk, dat met ons één is in begrippen en belangen; dan ware Java op dit oogenblik eene kolonie, welke geene magt der wereld ons zoude kunnen ontrukken. Dan waren wij niet slechts door vestingen en soldaten beschermd, — en wat is die bescherming? — maar wij waren geworteld in de inboorlingen, die in ons opgenomen, met ons in Java hun vaderland zouden zien, dat zij tot elken prijs moeten verdedigen tegen den aanval van buiten. Onze magt, de bestendiging van ons bezit, zoude dan in Java zelve alles vinden, wat noodig is, om de kolonie afscheidbaar aan het moederland te verbinden.

En nu? wat heeft men van Java gemaakt? De Javanen zijn onze vijanden. Millioenen menschen wachten het oogenblik, dat zij hunne vernedering in ons bloed zullen kunnen wreken. De overmagt, welke ons de beschaving tegen hen geeft, bewerkt wel is waar, dat wij nu met eenige vestingwerken en een handvol troepen de bevolkingen in bedwang houden. Maar met hoeveel moeite gaat dat dikwerf niet gepaard? Is één geestdrijver niet voldoende, om ons een oorlog met de binnenvolken op den hals te halen? En dáár is nog niet het grootste gevaar. Engeland werpt op onze zoo bloeijende bezitting begeerige oogen. Zijn wij in staat, om die tegen Engeland te verdedigen? Als onze overzeesche nabuur de eene of andere Europesche verwikkeling zal willen te baat nemen, om onze kolonie aan het moederland te ontrooven; dan zal het hem weinig kosten, daar hij, bij zijne eigene magt, des noodig, nog gemakkelijk zal weten te voegen den haat, den afval en den opstand der Javanen. En hebben wij dat niet vroeg of laat te wachten?

Dan genoeg. Het Javaansch Islamismus is nooit godsdienst van Staat geweest; en ware het zulks geweest, het zoude moeten ophouden dat te blijven. Daarom is dan ook de eerste stelling van den minister van koloniën valsch, dat de christelijke eeredienst op Java slechts getolereerd is. Over de tweede stelling spreken wij in het volgende nummer.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

AMSTERDAM, 13 November.

Het *Journal du Commerce d'Anvers*, vestigt de aandacht der Belgische kooplieden op een plan tot daarstelling eener stoomboot-dienst tusschen Antwerpen en New-York, vermits de dienst tusschen Bremen en de Vereenigde Staten, volgens het *Journal du Commerce*, nog niet daargesteld, en het kapitaal der Bremer maatschappij nog niet voltallig is. Het blad acht eene groote demonstratie van den koophandel en van België, door de medewerking van de Regering ondersteund, genoegzaam om in de daarstelling eener onderneming te slagen, die zeer goed zal opgenomen worden in de Ver-

venigde Staten, alwaar de Belgische zaakgelastigde reeds getracht heeft, de voortreffelijkheid der haven van Antwerpen te bewijzen, voor de onmiddellijke gemeenschap der Amerikaansche havens met het vaste land van Europa. Het Belgische gouvernement, zegt het *Journal*, is niet ongenegen, aan deze onderneming eene geldelijke ondersteuning te schenken.

Alzoo zal België Nederland weder voorkomen in het daarstellen van eene belangrijke gemeenschap tusschen twee werelddeelen, iets waartoe de haven van Rotterdam voorzeker niet minder voortreffelijkheid bezit dan die van Antwerpen. Zou het dan zoo geheel ten onregte zijn, dat onze naburen zelven ons van eene onvergeeflijke laauwheid en van eene onverklaarbare neiging om ons te isoleren beschuldigen?

De gemagtigden der verschillende Comité's van Spaansche fondsenhouders, in congres te Parijs vereenigd, hebben aan alle hoven, welke in diplomatieke betrekking staan tot H. K. M., alsmede aan de kabinetten van Weenen, Berlijn en Petersburg, een adres toegezonden, waarin zij bewijzen, dat Spanje bij magte is, om aan zijne verpligtingen te voldoen, en het oogenblik nu daar is, om daartoe de grondslagen te leggen. Zij geven kennis, dat zij zich te Madrid te dien einde hebben doen vertegenwoordigen, en verzoeken den bijstand der Mogendheden. Zij hebben tevens een brief gezonden aan den heer Mon, minister van finantiën in Spanje, om op de regeling der schuld aan te dringen.

'S HERTOGENBOSCH, 12 Nov. Hoeveel nut eene waterlossing in onze provincie zoude aanbrengen, blijkt uit het volgende:

Deze week zijn er door den Notaris Esser Meerman, te Rosmalen, bij 's Bosch, publiek verkocht: 40 bunders Weiland, gelegen in den polder het Laag Hemaal, voor eene som van ƒ5025.00, die, was er eene waterlossing, ruim ƒ20,000,00, dus nagenoeg ƒ15,000,00 meerdere waarde zouden hebben. De gemeenste heide brengt wel ƒ100,00, en dit weiland slechts ƒ125,00 per bunder op. De grond- en polderlasten komen, over het geheel genomen, nog hooger dan de opbrengst, daar het grootste gedeelte dezer 40 bunders altijd onder water staat. Bij het droogė weder, den ganschen zomer door, en het lage water, staat dit land nu nog gedeelijk onder water.

— Te Waspik is er brand ontstaan in een huis, dat voor eene aanzienlijke som verzekerd was. Dit heeft de aandacht der justitie wederom gaande gemaakt, en de heer officier der arrondissements regtbank alhier, heeft dan ook dadelijk een onderzoek op de plaats zelve ingesteld.

Naar Drongelen heeft dezelfde officier van justitie zich mede begeven, om verder omtrent den laatst aldaar plaats gehad hebbende brand onderzoek te doen, ten gevolge van hetwelk zekere vrouw terstond in hechtenis is genomen.

TILBURG, 12 November. Heden morgen om elf uur arriveerde alhier Z. M. de Koning van Hoogstdeszelfs uitstap naar Limburg, en zal waarschijnlijk een paar dagen alhier vertoeven.

MAASTRICHT, 10 November. De audientie, gisteren door den koning verleend, is zeer talrijk geweest. Z. M. heeft zich jegens ieder minzaam getoond en heeft allen, die zich hadden aangemeld, zeer wel ontvangen.

De regerings-raad en de kamer van koophandel hebben Z. M. onderhouden over het station van de spoorwegen. In het eerst scheen de koning tegen dit belangrijk onderwerp ingenomen te zijn, maar beter ingelicht zijnde, heeft hij de zaak volmaakt begrepen en beloofd, ze te laten onderzoeken.

Vele vreemdelingen van aanzien hebben zich voor de audientie aangemeld, welke ten twee ure was afgeloopen. Daarna heeft Z. M. op het gouvernements-hotel een *déjeuner* gebruikt en is ten half vier naar Vaeshartelt vertrokken, van waar Z. M. is teruggekeerd om een concert van onze voornaamste toonkunstenaars bij te wonen.

Heden blijft de koning op zijn kasteel tot dezen avond, als wanneer Z. M. den schouwburg zal bezoeken.

Morgen zal Z. M. de kerken en gedenkstukken komen bezigtigen en eene wapenschouwing over de troepen der bezetting houden. Des avonds zal de koning eene receptie bij den luitenant-generaal graaf van Styrum met zijne tegenwoordigheid vereeren. Z. M. zal, naar men vermoedt, Donderdag morgen de terugreis aannemen.

(*Journal du Limbourg.*)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 11 November. HH. MM, benevens de prinsen en prinsessen van het koninklijk huis, zijn gisteren van het kasteel St. Cloud naar Compiègne vertrokken.

— De ministerraad heeft besloten, dat de Prins van Joinville eerlang benoemd zal worden tot groot-admiraal van Frankrijk, en de Hertog van Montpensier, tot grootmeester der artillerie.

— De *Galignani's Messenger* spreekt op nieuw van eene nota, door Lord Normanby aan den heer Guizot overhandigd, waarin hij verklaarde, dat hij zich thans in de onmogelijkheid bevond, om bij eene officieele plegtige gelukwensching ter eere van het huwelijk tegenwoordig te zijn, doch dat hij bij die leden van de koninklijke familie, welke in Augustus jl. niet te Parijs tegenwoordig waren, een afzonderlijke audientie wenschte te verkrijgen.

Door dezen maatregel heeft Z. Exc. op eene behendige wijze getoond, dat hij zich volkomen met de gevoelens van zijn gouvernement vereenigt, doch dat hij tevens, gelijk van zijne bekende wellevendheid niet anders te verwachten was, geene zoo schitterende gelegenheid zou laten voorbij gaan, om zijnen eerbied voor het koninklijke huis van Frankrijk te toonen. Lord Normanby is alzoo gisteren op de Tuillerien door den prins van Joinville en HH. KK. HH. den hertog en de hertogin van Montpensier in hunne afzonderlijke vertrekken ontvangen.

Ten gevolge van de aanhoudende regenvlagen, zoo schrijft de *Moniteur Algérien* van den 5 dezer, zijn de kalme beeken in woedende stroomen veranderd. De Arrache is buiten hare oevers getreden, heeft elf woningen doen instorten en de ongelukkige bewoners in haren vloed medegesleept. Zoowel daar, als op andere punten van Algerië, heeft men het verlies van vele menschenlevens en groote schaden te betreuren. De overstroomingen gingen van storm en aardbevingen vergezeld.

MADRID, 5 November. Onder andere geruchten, die in omloop zijn, zegt men, dat er eene kabinetsverandering zal plaats hebben onder het voorzitterschap van den heer Mon, en dat de heeren Pidal, Bravo Sezuclo, Murillo en Caza Janio in hetzelve zullen optreden.

— Men leest in de *Heraldo:* »Onze Londensche correspondent schrijft ons, dat uit de haven aldaar zijn uitgezeild de stoomboot *Nouriette* en het zeilschip *Camilla* van 300 ton, in schijn voor Triest, maar inderdaad voor de zuidkusten van Europa bestemd. Die schepen zijn met krijgsbehoeften en kardoezen geladen. Men is in onzekerheid, welke staatkundige partij die schepen heeft uitgerust. Intusschen verdubbelt het Spaansch gouvernement zijne waakzaamheid."

— De heer Gonzales Bravo is naar Badajoz vertrokken, zich naar Lissabon begevende.

LISSABON, 31 Oct. Een gedeelte van het Engelsch eskader ligt voor den mond van den Taag geankerd. Gisteren zijn een Fransche stoomboot en eenige andere vaartuigen mede hier aangekomen. Ook worden ettelijke Spaansche oorlogschepen verwacht. De staat der geldmiddelen wordt dagelijks onrustbarender. (*Tiempo.*)

ENGELAND.

LONDEN, 10 Nov. Men verzekert, dat de heer Guizot, op verzoek van den Koning der Franschen, aan Lord Brougham afschriften van de geheele briefwisseling heeft ter hand gesteld, welke, ter zake der Spaansche huwelijken, tusschen Lord Palmerston en het Fransch gouvernement gehouden is, opdat deze Lord in staat zou zijn, bij de eerste gunstige gelegenheid het door het Fransch kabinet gehouden gedrag te regtvaardigen.

(*Times.*)

— De Koningin heeft de generaals Sir George Nugent, Thomas Grosvenor en Henry William Markies van Anglesey, tot veldmaarschalken bij het leger benoemd.

De jongste berigten van Buenos-Ayres en Montevideo loopen tot de eerste dagen van September. Zij behelzen niets bepaalds aangaande de zending van den heer Hood, maar bevestigen het feit, dat de Engelsche afgezant in het volvoeren van zijn last moeijelijkheden van de zijde van den heer Deffaudis, gezant van Frankrijk, ondervonden heeft, en zelfs van den kant van den heer Gore-Ouseley, Engelsch minister te Buenos-Ayres.

Per *Josiah Bates*, een zeilvaartuig, hetwelk de reis van Boston naar Liverpool binnen zestien dagen heeft afgelegd, heeft men tijding van de Vereenigde Staten ontvangen, loopende tot den 22 October. Volgens de *Times* komt de hoofdzakelijke inhoud der dagbladen en brieven hierop neder: Het schijnt, dat de inname van Monterey aan de Amerikaansche troepen veel duurder is te staan gekomen, dan men vroeger had opgegeven. Immers het verlies van den generaal Taylor wordt thans op 600 man zoo gesneuvelden als gewonden begroot. De Mexikanen hebben 1500 man gedooden of gekwetsten. Het gouvernement der Vereenigde Staten heeft den wapenstilstand, die door den generaal Taylor aan de Mexikaansche troepen was verleend, niet bekrachtigd, en de majoor Graham is van Washington vertrokken met depêches, bevel inhoudende, om aan de wapenschorsing een einde te maken, en de vijandelijkheden met nieuwen, krachtdadigen ijver voort te zetten.

Naar luid van tijdingen van Matamoras van den 27 September, rigtten de gevaarlijke koortsen voortdurend groote verwoestingen aan onder de Amerikaansche troepen; op dien dag waren 700 man door dezelve aangetast en dagelijks stierven er gemiddeld vijf aan deze ziekte. Van een anderen kant bestookte de Mexikaansche generaal Canales, aan het hoofd van een korps *rancheros* of vrijbuiters, de troepen der Vereenigde Staten in verschillende stellingen, die zij tusschen Camorgo en Matamoras bezet houden.

Niets schijnt nog beslist te zijn aangaande de expeditie op Tampico; echter meent men uit een artikel van de *Union* van Washington te mogen opmaken, dat het gouvernement der Vereenigde Staten inderdaad voornemens is, eene aanzienlijke legermagt naar Tampico, alsmede naar Vera-Cruz te doen oprukken, welke laatste stad te gelijk van de land- en zeezijde zou worden aangetast

Het expeditie-korps van den generaal Kearney, dat zich onlangs van Nieuw-Mexico heeft meester gemaakt, wordt, zegt men, met een ernstigen aanval bedreigd; de dagbladen van Nieuw-Orleans spreken van een Mexikaansch leger van 5000 man, dat naar Santa-Fé zou oprukken, om de Amerikanen er uit te verdrijven.

Het orgaan van het kabinet van Washington zegt, dat het congres alleen beslissen zal, of de nieuwe door de wapenen van de Unie veroverde streken bij de republiek der Vereenigde Staten zullen worden gevoegd, of dat men ze weder zal vrijlaten.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 10 Nov, Er is hier sprake, dat Engeland voornemens zijn zou, van het handelstractaat af te zien, hetwelk in 1841 met het tolverbond is gesloten. Ook zegt men, dat er dit oogenblik onderhandelingen zijn aangeknoopt, om het koningrijk Hanover, alsmede de vrijsteden Bremen en Hamburg bij het *Zollverein* in te lijven.

Men schijnt te vermoeden, dat de protestantsche prins van Oldenburg, aan wien na de weigering van den katholijken prins Luitpold van Beijeren, om zijne godsdienst te verzaken, het regt van opvolging op den troon van Griekenland zal worden aangeboden, omtrent dit punt zoo naauwgezet niet zijn zal, en volgaarne zijne godsdienstleer tegen eene kroon zal verwisselen.

De weigering van den koninklijke commissaris van het goedgestemd adres van de Stenden van Sleeswijk den koning aan te bieden, heeft deze vergadering in eene moeijelijke stelling gebragt, zoodat men reeds van eene oogenblikkelijke ontbinding sprak. Echter heeft men besloten vereenigd te blijven, het adres in het procesverbaal der vergadering op te nemen en daarbij de verklaring te voegen, dat deze opname ten doel heeft, de regten van het hertogdom plegtig te handhaven.

LUCERN, 8 Nov. De verdedigings-maatregelen en wapen-oefeningen worden met ijver voortgezet. Lucern heeft thans 12 bataillons geregelde troepen onder de wapens, behalve de artillerie, de karabiniers en de reserven van landweer en landstorm. In de *Lucerner Staats-Courant* leest men het volgende: »Waakt, inwoners van dit kanton, en vrees niets! Tot de vrijscharen zullen wij zeggen: Indien gij het nog eenmaal waagt, de orde bij ons te komen verstoren, dan zult gij de straf inoogsten, die op groote misdrijven volgt; doch ditmaal zullen het niet onze regtbanken zijn, maar het volk, dat, zich zelf regt verschaffende, u die straf zal doen gevoelen!"

GENEVE, 9 Oct. Ons voorloopig gouvernement heeft dezer dagen aan den constituërenden raad het voorstel tot een besluit onderworpen, waarbij het kanton het besluit van den voormaligen grooten raad, betreffende het katholijk verbond intrekken en tot het voorstel van Zurich toetreden zou, om het onmiddellijk te ontbinden.

Intusschen heeft het gouvernement zich tegen eene fonkelnieuwe constitutie verklaard en slechts gevraagd, dat de benoeming van den uitvoerenden raad aan het volk zou worden opgedragen in plaats van aan den grooten raad. Voorts is er eene commissie benoemd, belast met het ontwerpen eener nieuwe constitutie.

Te Bazel gaat de omwenteling vreedzaam voort. De groote raad verlangt eene geheele grondwets-herziening door een constituërenden raad, die door de burgers zal gekozen worden, met inbegrip der minderjarigen van 20 jaar. Dit voorstel is met eene groote meerderheid aangenomen. De behoudende partij heeft dus haren invloed aan de radicalen onherroepelijk afgestaan.

ITALIE.

ROME, 1 November. Laatstleden Donderdag, 29 Oct. heeft de H. Vader zich, in weerwil van een hevigen slagregen, naar de St. Pieterskerk begeven, om aldaar zonder eenige uiterlijke praal, in de onderaardsche kapel, op het graf der Apostelen, het H. Misoffer op te dragen, ten einde in vrome aandacht, den zegen des Hemels af te smeeken over de grootsche ontwerpen, die hij tot heil van Kerk en Staat voornemens is tot stand te brengen.

Het toeval wilde, dat de heer Newman, die den avond te voren te Rome was aangekomen, juist op

dat oogenblik voor het eerst de beroemde basiliek van den H. Petrus binnentrad. Het laat zich denken, welke ontroering, welke hoop en zalige troost het hart van den beroemden neophyt toen bezielden.

— Het dagblad *l'Univers* maakt den volgenden brief van Rome bekend, van den 27 October, aangaande een bezoek, dat de H. Vader bij de beroemde abdis der religieusen van den H. Basilius heeft afgelegd:

»Het belang, hetwelk gij altijd in de aangelegenheden der Poolsche Katholijken en inzonderheid in het lot der heldhaftige religieusen van den H. Basilius van Minsk hebt aan den dag gelegd, zal u de volgende bijzonderheden met vreugde doen vernemen:

»Het is u niet onbekend, dat de vijanden onzer H. Godsdienst den naam van de achtingwaardige Moeder Makrena Mieczyslawska trachten te bezwalken, en dat de vrome abdis middelerwijl een leven heeft geleid, dat zich door boetpleging en wonderen heeft gekenmerkt.

Maar ik wil u thans een getrouw verhaal leveren van de uitstekende gunst, waarmede de H. Vader Pius IX dezer dagen de Eerwaardige Moeder Macrena heeft gelieven te vereeren. Den 20 October, den feestdag van den H. Joannes Canty, heeft de H. Vader zich gewaardigd, van een aanzienlijk gevolg vergezeld, naar het klooster der H. Drievuldigheid *in Monte* te gaan, alwaar de abdis van Minsk sedert hare aankomst te Rome haar verblijf houdt.

»Pius IX, wiens naam alleen boven allen lof verheven is, had reeds, van het oogenblik zijner verheffing tot den pausselijken zetel, aan de Eerwaarde Moeder Macrena, een bewijs zijner welwillendheid gegeven, en haar uit eigen beweging herhaaldelijk zijn apostolischen zegen gezonden. Hij had haar zelfs doen aanzeggen, dat zij hem slechts eene bijzondere gunst te verzoeken had, er bijvoegende, dat hij haar alles zou toestaan wat zij zou begeeren. De abdis had daarop verzocht, dat de H. Vader eenige aflaten mogt vergunnen, aan de gebeden, die voor het kruisbeeld aan den trap van het klooster der H. Drievuldigheid en voor het beeld van de H. Maagd, in den gang van hetzelfde klooster geplaatst, zouden worden gedaan; immers door de gebeden, die zij bij deze beelden had gestort, had zij zoo voor zich als voor anderen, groote genaden verworven. De H. Vader verleende daarop 200 dagen aflaat voor ieder van deze godvruchtige oefeningen.

»Deze blijken van bescherming hadden echter de personen der Russische ambassade niet belet, beleedigende geruchten aangaande de Moeder abdis uit te strooijen. Men zeide, dat de H. Vader ontdekt had, dat de religieuse van den H. Basilius zich aan bedrog schuldig had gemaakt, zoodat hij haar in een kerker had willen doen werpen; maar dat hij, uit aanmerking van haren gevorderden leeftijd, zich zou vergenoegen met haar in een der strengste kloosters te doen opsluiten. Gij moet nu weten, dat de Eerw. abdis, sedert hare aankomst in Rome, zeer verlangt naar een geheel afgezonderd klooster, ingevolge den regel van den H. Basilius. Indien dus hare wenschen vervuld geweest waren, dan zou men deze opsluiting ongetwijfeld als eene straf hebben aangemerkt. Men zegt, dat deze geruchten den H. Vader ter ooren gekomen zijn, en dat zulks de reden is waarom hij het bezoek heeft verhaast, hetwelk hij besloten had aan de vrome abdis van Minsk te brengen.

»Des morgens ten half tien ure kwam Z. H. voor de kerk der H. Drievuldigheid *in Monte* aan. Eene onoverzienbare menigte vergezelde, even als altijd, het pauselijk gevolg. De kerk en het klooster liggen op een der heuvelen van Rome en hebben het uitzigt over de geheele stad. Deze optogt leverde dus inderdaad een verwonderlijk en plegtig schouwspel op.

»Nadat de H. Vader het H. Sacrament aanbeden had, begaf hij zich naar eene der zalen van het klooster, alwaar de zusters van het H. Hart en de kinderen, die door haar onderwezen worden, tot den voetkus werden toegelaten. Terstond daarna begaf Z. H. zich naar de eerste verdieping; de Eerw. abdis wachtte den H. Vader op aan het begin van den gang, die naar hare cel geleidt, met den Eerw. P. Ryllo en den abt Jelowicky. Zoodra de H. Vader haar gewaar werd, bleef hij staan, en met de regterhand op haar wijzende, zeide hij tot de Eerw. Overste, Mevrouw de Coriolis: »Deze is voorzeker de eerwaardige martelares, welke gij zoo gelukkig zijt in uw huis te bezitten?" Intusschen had de abdis met al de levendigheid harer godsvrucht, zich voor de voeten des H. Vaders nedergeworpen en dewijl zij zich niet daarvan kon losmaken, rigtte de Paus zelf haar op en zeide: »Arme vrouw! wat heeft zij zwaar geleden!" Vervolgens voegde hij er bij, terwijl hij een blik op haar sloeg: »Welk eene zielskracht in dat zwakke ligchaam!"

»Z. H. verleende gehoor aan de eerw. abdis in hare receptie-cel. De abdis wierp zich op nieuw voor de voeten van den H. Vader, kuste ze en besproeide ze met hare tranen. Toen rigtte Pius IX met die zachtaardigheid en kracht van spreken, die hem eigen zijn, en tevens geroerd en kalm, waardig en vol minzaamheid het woord tot haar, en zeide nagenoeg het volgende:

»Wij danken God, dat Hij in eene eeuw, waarin de wonderen zijner genade meer dan ooit noodig zijn, ons daarvan een zoo schitterend bewijs geeft in de smarten, die gij, met uwe medezusters, voor het geloof in Jesus Christus hebt verdragen. Door u toe te staan, dat gij alle aan zijne leer zijt getrouw gebleven, heeft Hij het nederigste en het zwakste gekozen, om den verwaten trots van de vijanden zijner Kerk te beschamen. Laat ons daarvoor den Heer dank zeggen, en bid gij Hem, dat Hij ons dezelfde genade gelieve te verleenen in het volbrengen onzer zending."

»Geloofd zij Jesus Christus!" zeide de abdis, »die mij uit den mond van zijnen Stedehouder woorden van leven en hoop doet vernemen. O! ik heb die genade voorzeker aan onzen grooten beschermheilige, St. Joannes Canty, te danken; het is heden zijn feestdag."

»Wij zijn er op bedacht geweest," hernam de H. Vader; »wij hebben gemeend dit bezoek heden te moeten afleggen, onder de voorbidding van een beschermheilige van Polen. God heeft ons in dien heilige een voorbeeld van priesterlijke geest gegeven; het is onze wensch, dat alle geestelijken, niet alleen in Polen, maar op de geheele wereld, zijn voorbeeld volgen."

»Daarop stelde de eerw. abdis den abt Jelowicky aan den H. Vader voor. Z. H. sprak hem minzaam toe, en deed hem eenige vragen aangaande de wonden der eerw. abdis. Intusschen was zij weder op hare knieën gevallen en smeekte, om nieuwe gunsten te verkrijgen, voor de gebeden, welke bij haar geliefkoosd Maria-beeld zouden worden gestort.

»Maria is zoo goed en ik bemin haar zoo zeer!" zeide zij. Deze woorden werden door haar op zulk een gevoelvollen toon uitgesproken, dat de H. Vader er door bewogen werd en uitriep: »Gij doet wel, dat gij de H. Maagd zoo innig bemint; na Jesus Christus is zij onze liefde, onze hoop en onze kracht. Op uw verzoek verleenen wij nog honderd dagen aflaat aan al diegenen, welke bij het beeld, waarvan gij spreekt, de H. Maagd zullen aanroepen; maar onder voorwaarde, dat gij Haar dringend zult vragen, dat zij voor ons verkrijge, dat wij de bediening van Stedehouder van haren goddelijken Zoon getrouw mogen volbrengen."

»Vermits Uwe Heiligheid zoo veel goedheid betoont, zeide de abdis, verzoek ik, dat zij ook dezelfde gunst aan mijnen *Jesus* bewijze." Zij wilden hiermede zeggen: »Aan mijn Christus beeld." Maar de abt Jelowicky had de uitdrukking der abdis, die in het Poolsch eene geheel bijzondere bevalligheid heeft, getrouwelijk overgezet, zoodat de Paus glimlagchend antwoordde: »Zeg haar, dat zij aan Jesus om genaden voor mij moet vragen, en niet aan mij voor Jesus." — »Ja, ik zal die vragen, en Hij zal ze u toestaan, Hij zal ze u allen toestaan" zeide de eerw. religieuse. De H. Vader stemde daarop met genoegen in haar verlangen toe, en nadat hij tot twee maal toe zijn zegen gegeven had, vertrok hij, vergezeld van de eerw. abdis en gevolgd van al de aanwezigen. Daarop knielde Z. H. neder bij het beeld der H. Maagd en had met luider stemme en met eene stichtende godsvrucht: »*Salve Regina dignare*," alsmede het gebed: »*Defende quæsumus*," en »*nos cum prole pia benedicat Virgo Maria*."

»Merk wel op, dat dit het eerst bezoek van den H. Vader is, doch dat het niet het laatste zijn zal. Immers, Z. H. wilde zelfs het klooster niet bezigtigen, want, zeide hij, wij zullen nog terugkomen."

BELGIE.

BRUSSEL, 12 Nov. De Senaat heeft gisteren zijne commissiën benoemd, en de voorlezing van het adres in antwoord op de troonrede aangehoord. De inhoud is grootendeels eene weerklank van de aanspraak des konings. Alleen over het onderwijs is het adres iets meer beteekenend:

»Wij zullen de grootste aandacht wijden aan het onderzoek van de wet op het middelbaar onderwijs; aan de jeugd eene zedelijke en godsdienstige opvoeding verzekeren, terwijl wij aan het burgerlijk gezag alle vrijheid van handelen zullen laten voor de uitoefening zijner regten en het volbrengen zijner pligten, ziedaar het doel, dat wij ons steeds voor oogen zullen hebben."

En verder:

»Wij hebben aan Europa het voorbeeld gegeven van een bestuur, dat door eigene krachten zulke grootsche werken (*de spoorwegen*) ten uitvoer brengt; ten einde den rang te behouden, dien België door dit werk zijner schepping heeft ingenomen, moeten wij niet werkeloos blijven. Het is een pligt voor 's konings bestuur, om de verbeteringen op te sporen en toe te passen, waarvoor deze soort van vervoermiddel vatbaar is: wij verwachten de wets-ontwerpen, volgens welke de exploitatie van dezen grooten gemeenschaps-weg geregeld, en de grondslagen voor dezelfde tarieven vastgesteld zullen worden."

Het adres besluit met deze woorden:

»Sire, de gestadige pogingen van Uwe Majesteit, Uwe gehechtheid aan België, hebben U de dankbaarheid des volks verzekerd; Uw gouvernement kan op de volijverige medewerking van den Senaat rekenen voor alles, wat de vrijheid en het geluk des vaderlands kan verzekeren."

— Heden heeft de Kamer der Gedeputeerden zich met de zamenstelling der bureaux en de benoeming van de voorzitters en secretarissen bezig gehouden.

Tot voorzitter is benoemd de heer Liedts; tot vicepresidenten zijn gekozen de heeren Vilain XIIII en Dumont; en tot secretarissen de heeren Alb. Dubus, Huveners, de Man d'Attenrode en van Cutsem.

Na de benoeming van eene commissie voor het adres, legt de minister van financiën het budget der wegen en middelen over, betreffende het dienstjaar 1847.

De minister van binnenlandsche zaken doet een voordragt om de wet van 24 September jl. op de granen tot 1 October te verlengen.

Nog doet de minister een voorstel, om aan het gouvernement een krediet van 1,200,000 fr. toe te staan tot het nemen van maatregelen, aangaande de levensmiddelen; een krediet van 300 fr., ter volmaking der linnen-industrie en een krediet van 500,000 fr. voor het nemen van maatregelen ter ontginning van heidegronden.

Daarna gaat de Kamer over tot de benoeming van permanente commissiën en gaat tot morgen uiteen.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

ONDERTROUWD (4 Nov.): Jan Herbert en Maria Salm. (11 Nov): H. Weuning, Hz. en N. W. de Vries. (12 Nov.): A. L. van der Moolen en W. C. van der Nieupoort.

GETROUWD (11 Nov.): H Eerdmans en H. M. Kruf. — (13 Nov.): W. den Dekker en L. J. Breyman.

BEVALLEN (10 Nov.): M. C. Leliman, geb. van Vrij Aldenhoven, Z.

OVERLEDEN (8 Nov.): Meijle-Martens, 60 j. — W. Simons, wed. H. J. van Doornewaard, 71 j. — H. Lippman, geb. Enthoven, 31 j. — Jacoba Zimmerman, 43 j. — (9 Nov.): M. C. J. Hanozet, wed. N. Keller, 46 j. — C. E. Schröder, wed. J. H. Spiegelberg, 78 j. — (10 Nov.): Maria Perwitz, wed. Jan Bruyn, 83 j. — Chr. Andriessen, 72 j. — Dr. P. J. L. Huët, 46 j.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 13 November.

Koffij: De bekendmaking van een verkoop van 25000 balen tot 19½ en 20 c. ordinair en goed ordin. Cheribon heeft de markt aangenamer gemaakt; en is nu onder 20 c. niets te vinden.

Rijst gisteren eene veiling van oude Carolina en ordin. Java Rijst, die met *f* 15¾ en *f* 10⅛ betaald zijn.

In veiling zijnde 360 balen Beschadigde Cacao, werden in entrepôt met 10½ a 20 c. en consumtie met 15½ a 21½ c betaald.

Tarwe 128 ℔ b. Pools. *f* 353; 123 ℔ dito *f* 325, in Ent.; 127 ℔ witb. dito *f* 365; 126 ℔ b. dito *f* 300; 127 ℔ dito *f* 338, in Cons.

Rogge 116, 117, 118 ℔ Petersb. *f* 261, 264, 67; 117 ℔ Riga *f* 264, in Ent.; 121 ℔ Pruis. *f* 274; 122 ℔ Stett. *f* 276; 124 ℔ Rost. *f* 275, 76, 77; 126 ℔ dito *f* 283, in Cons.

Koolzaad, prijsh. Norder £vl. 52, Elve 53; Holsteinsch 52; Deensch 52. Op 9 vaten Olie, in April £vl. 58½; Nov. [illegible]. *Raapolie* per 6/w. *f* 34¾; Vliegend 33½, ¼, primo Mei [illegible] Dec. 33¼; *Lijnolie* per 6/w. *f* 32⅝; Vliegend 31⅞; *Hennipolie* per 6/w. *f* 38½; Vliegend 34½. *Raapkoeken* 1040 *f* 70, 72. *Lijnkoeken* (harde) 104 *f* 10, 12.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

12 NOV.			gebl.	13 NOV. 4½ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	58 13/16	58¾	à	58 15/16	58¾
Dito Dito	3	»	70⅞	70¾	»	70 11/16	
Dito Dito op resc.	3	»	71		»		
Dito Dito	4	»	92¼	92	»	92⅜	
O. I. Leening	4	»	91⅛		»		
Amortis. Syndic.	4½	»			»		
Dito Dito	3½	»			»		
Handel-Maatschappij	4½	»	172¼	172⅜	»	172⅝	172½
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	»			»		
Aand. Holl. S. M.		»			»		
BELGIE,	4½	»			»		
Dito	2½	»			»		
Dito bij Rotschild	2½	»			»		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»	21¾	21 15/16	»	22	22
Dito bij Dito onb. st.	5	»	21⅛	20½	»	21⅜	
Dito	3	»	37½	37½	»	37⅝	
Dito Binnenl. à 6 m	3	»	32 1/16	32⅛	»	32 9/16	32 9/16
Coupons Ardoins		»	18⅞	18¾	»	19	
Passive		»			»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest		»	5¾	5⅞	»	6	
PORTUGAL, te Londen	3	»	39⅞	40	»	40⅝	40½
Dito Dito	4	»	38⅞	38¾	»	39⅜	39⅜
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»		40¾	»		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	»	104⅞	104⅞	»		
Dito Dito 1828 en 1829	5	»	104⅛	104⅛	»		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»	97⅛	97⅛	»		
Dito bij Hope	4	»	88¼	88⅛	»	88¼	88¼
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	87 13/16	87 11/16	»	87¾	
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»	68⅝	68⅝	»		
Cert. van Dito	6	»		70¼	»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		*f*			»		
Dito Dito fl 500		»			»		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt.			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën					»		

Oost., Met. 5 pCt., 105¼; dito 2½ pCt. 57¼; Mexico 21⅝, ⅞, ¾; Braz. 5 pCt. 87½; Peru 20¼, ½, ¼; Venezuela 41$\frac{5}{16}$, ¼.
Koers van het Geld: Beleening 4½, ¾ pCt., Prolong. 5¼, 5 pCt. Wissel-Disconto 4 pCt.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg 35.23; Zigt dito 35.62$\frac{1}{16}$; 2/m. Londen 11.90; Zigt Londen 12.02$\frac{5}{16}$; 3/m. Lisbon. 41.75; 3/m. Porto 41.75; 2/m. Petersb. 1.90.

SCHEEPSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, 13 November. Het schip Wilhelmina, kapt. Klint van Amsterdam naar Suriname, was den 8 November met O. Z. O. wind in goeden staat zeilende op de hoogte van Plijmouth.

MENGELWERK.

A-PROPOS VAN VOLKSBOEKEN.

A-propos van volksboeken! Een mijner vrienden had zeer onlangs een veertienjarig knaapje in zijne dienst genomen voor het ligte huiswerk. Ik weet niet waarom, — maar het scheen zoo te pas te komen, dat een man der belastingen zich aan mijn vriend had te laten zien. Het veertienjarig knaapje maakt hem open, en laidt hem bij mijn vriend binnen. En met welken morgengroet treedt hij op hem toe? — »Mijnheer! gij hebt uien jongen bij de aangifte verzwegen," is het eerste woord, dat de barre man bij zijn binnentreden, met onheusche tronie mijn vriend toeduwt. Heze, eenigzins uit het veld geslagen: »het was mij ook niet gebleken, dat een dienstbare beneden de vijftien jaren belast is!" — De ander weêr: »voor alle mannelijke dienstboden, van welken leeftijd ook, moet betaald worden. Dat staat in de *Staats-Courant* te lezen! Maar dat blad, dat het eerste en belangrijkste volksboek behoordt te zijn, wordt, God beter 't! schandelijk door het volk verwaarloosd en bijna nooit door het volk ingezien, schoon daarin alle kwestiën, betreffende zijne dierbaarste belangen, uitgemaakt worden. Hebt ook gij die lectuur verwaarloosd — het is mijne schuld niet! — Maar betalen moet gij, met de boete abgeldarbij!" Hier eindigt — niet de historie van de ontmoeting van mijn vriend met den man der belasting, maar mijn verhaal, — omdat ik alleen heb willen te kennen geven, wat zoo al onder de benaming van *Volksboeken* verstaan wordt. De *Staats-Courant*, het eerste en belangrijkste volksboek! Allen eerbied voor dat dertigtal foliantenv waarin buiten twijfel mij wat wijsheid verborgen zit: maar, op mijn woord! men moet er heel anders uitzien, dan een Hollander van den ouden stempel, om op den knorrigen inval te kunnen komen, de *Staats-Courant* als een volksboek ingevoerd te willen zien.

A-propos van volksboeken! »Op, op dan, vrienden van uw vaderland! Op, op dan, vrienden van Oranje!" roept de *Volksbode* den door hem geachten publicist van de *Wespen* na: »op, op! de inteekening op dezen *Volksbode* kost slechts 10 cents per vel druks!" En voor zoo beetje gelds, minvermogende medeburgers! die zulke idealen van volmaaktheid en toch zoo ongelukkig zijt, kunt gij u gelukkig koopen! Want, zoo gij ongelukkig zijt, dat komt, omdat de instellingen niet deugen, waaronder wij leven, en omdat de bewindsmannen niet willen begrijpen, welke instellingen een onfeilbaar huismiddeltje zijn voor waar volksgeluk. Maar, ik, *Volksbode!* heb een geheim, om het volk gelukkig te maken; en als het volk mij en mijne vrienden slechts een handje wil helpen, dan zullen wij het geheim wel toegepast krijgen; en dan, minvermogende medeburgers! zult gij zoo gelukkig zijn, als gij verdient! — En hoe gij ons, mij, *Volksbode!* en mijne vrienden een handje kunt helpen? — »Door ons onderling te verstaan, over hetgeen wij wenschen en verlangen, door het vormen van eene openbare meening!" — En *hoe* dit gedaan te krijgen? »*hoe* tot dit onderling verstand te komen? — Wel," antwoordt de *Volksbode*, »hoe hebt gij leeren lezen, schrijven, rekenen; hoe hebt gij uw ambacht geleerd? — Door onderrigt op de school en op den winkel, niet waar? — Welnu, dat onderrigt zult gij vinden in den *Volksbode*, en de scholen kunt gij zelven daarstellen, door, van tijd tot tijd, ten getale van 20 personen bij elkander te komen, om onderling over den gang der zaken te raadplegen, door de kundigste onder u bedenkingen te hooren oplossen, en het niet of kwalijk begrepene te zien toelichten!" Aldus meent de *Volksbode*, zal men tot onderling verstand komen (1)!

(1) Is dit zoo? Zal men zóó tot *onderling verstand* komen? Zal dat onderrigt zijn een *enseignement mutuel*? Als mijne geestvermogens ontwikkeld zijn, en mijn wil sterk is, en het doel naauwkeurig is bepaald, waarop ik afga — dan, ik dan hen, wier geestvermogens niet in die mate ontwikkeld zijn, wier wil ongestadig en wier doel onbepaald is, overheerschen, óf zullen onder hunnen invloed mijne denkbeelden kans hebben eenige wijziging te ondergaan? Zonder een aan beide zijden gelijk vermogen, geene wederkeerigheid; en zonder wederkeerigheid, geen *onderling verstand*, maar overheersching van den zwakkeren door den magtigen. — En of nu de kracht van den publicist van *den Volksbode* zoo solide is, dat men zich zonder marren daaraan mag toevertrouwen, — is te betwijfelen, vooral na de wijze, waarop hij in de aflevering van *de Gids* van deze maand, blz. 816, te regt wordt gezet.

en is men maar eerst zoo ver gevorderd, dan, minvermogende medeburgers! komen ook spoedig die andere instellingen, en die andere bewindsmannen, en dat volmaakt geluk, hetwelk gij zoo ruimschoots verdient.

A propos van Volksboeken! Wat er toch raar met het volk gesold wordt! De een stelt zijn geluk afhankelijk van de kennis der letter van wetten, en besluiten, die, zonder een fondement van zedelijkheid bij den bestuurde, geene andere waarde bezitten, dan eene tyrannieke, — noemt de *Staats-Courant* het eerste en belangrijkste *Volksboek!* Een ander trekt het volk weêr bij een ander oor: »hier heen! laat daar die wetten en besluiten, waaronder gij toch niet gelukkig kunt zijn; maar luister naar mij! Op, op! de inteeking op mij, *Volksbode*, kost slechts 10 cents per vel druks! en weet gij eens wat ik te verkondigen heb, en handelt gij daarnaar, dan hebt gij het onfeilbaar middel in handen om gelukkig te wezen! Zij de *Volksbode* toch een »*Volksboek!* Arm volk, wat er toch raar met u gesold wordt!

Wat er toch raar met u gesold wordt! Want, zult gij er gelukkiger om zijn, omdat gij her- en elwaarts geslingerd wordt tusschen de *Staats-Courant* en *de Volksbode?* Of, omdat gij op een dier beiden uwe ziel en zinnen zult gezet hebben, en of der eene of den anderen zult aanhangen, en of de eene of den anderen zult verfoeijen en verwenschen? Zal daardoor uw geluk met een greintje vermeerderd worden? Arm volk, wat wordt er met u en uw geluk den spot gedreven, als men u bewerkt en uwe driften exploiteert, ten einde van eene individueele meening, eene openbare meening te maken! Arm volk, wat zijn de zulken weinig op uw waarachtig belang en heil bedacht!

A-propos van Volksboeken! Niettegenstaande het gezond verstand en de onbedorvenheid van hart, die ik gaarne de eerste ben, bij het volk te erkennen — in vele opzigten is het volk als een groot kind, wat het wel altijd zal blijven. Het vergaapt zich gestadig aan den schijn — als het kind! Wat moet het dus zijn, wat men het volk zal moeten voorhouden? Moeten het zoodanige leeringen zijn, welke het, daar 't zonder speciale kennis is, niet beoordeelen kan; of zulke leeringen, welke, op zijn maatschappelijk standpunt, zijne begrippen verhelderen, het met zijn lot bevredigen, en in zijn kring gelukkiger kunnen maken? Behoeft het volk, om gelukkig te zijn, geslept te worden, uit zijnen kring in eene onbekende sfeer, of zal het der tevredenheid meer nabij zijn, wanneer zijn eigen kring wat opgehelderd wordt?

A-propos van volksboeken! Daar is onlangs een onzent een volksboek verschenen, waarop spoedig in dit Blad de aandacht zal gevestigd worden. Maar vergunt ge mij u op een aardigen tegenhanger te wijzen in den Vreemde, van de bij ons door den man der belasting en den publicist van *de Volksbode* gepreconiseerde volksboeken? Hoe weinig in Zwitserland het volk door het communismus en socialismus gespaard wordt, is bekend; daar haalt ten onzent *de Volksbode* niet bij! En wat doet, daarentegen, het Katholicismus? De bisschop van Friburg, Mgr. Alban Stolz, geeft een volksboek uit, getiteld: *Kalender für Zeit und Ewigkeit, ein Zuspruch unter zwei Augen; dem Christenvolk zur Erbauung, dem aufgeklärten Pöpel zum Aergerniss* (2); waarin Zijne Hoogw. in een paar honderd bladzijden eene doorloopende commentatie levert op het Onze Vader — eene commentatie, die de verhevenheid der christelijke leer en de waarachtige bestemming des menschen verklaart; eene commentatie, waarbij niet in het minste de dwaasheden der menschen gevleid; maar integendeel scherp veroordeeld worden; eene commentatie, die de verbetering der menschen en de bevordering van hun geluk niet stelt in het verzet, in de beroering, in een openbaren strijd van allen; — zij noemt aan, dat het regeeren, en het oordeel daarover niet ieders zaak is; — maar die het volk vermaant en bezweert tot de verzaking zijner gebreken, tot de betrachting zijner christenpligten, tot de oefening van alle maatschappelijke deugden. En die commentatie boeit, omdat de waarheid er op onderhoudenden toon in wordt voorgesteld; en zij laat eenen levendigen indruk achter, omdat hetgeen zij behelst, waarheid is.

A-propos van volksboeken! Noch de *Staats-Courant*, noch *den Volksbode* wensch ik ons volk als volksboek in handen; maar dat een Uitgever ons volk begiftige met eene vertaling van het *Kalender für Zeit und Ewigkeit*, van Mgr. Alban Stolz, — en alle weldenkenden in den lande zullen hem danken voor het heilzaam geschenk, waarmede hij ons volk zal hebben verrijkt. R.

(2) Almanak voor tijd en eeuwigheid; een onderhoud met zich zelven. Het christen-volk tot stichting; het opgeklaarde publiek tot ergernis.

ADVERTENTIEN.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.